

Гласови на идентитетот (2)

ВЛАДИМИР МИЛЧИН

ките тјајни служби?

Неодамна со невидена пойма беше отворена изложбата со 12 портрети на мртвите ајостоли на Македонија и со неколку празни рамки за оние живите. Само уметникот знае кои се тие. Имаше многу конфронтации стивови околу изложбата на Родољуб Анастасов. Не смее да се премолчи дека неговите „пантеон“, всушност, претставува задоцнет изблик на ситалистичката исведоумност. Имено, си спомнувам на едно грдо бейонско здание во Прага во кое во мермерни грбови починаа мртвите ајостоли на комунизмот во ЧССР, а неколку исти такави мермерни грбови чекаа на оние живите. Круна на некрофилната симетрија - грамаден срп и чекан. А во случајот на Анастасов - грамаден крст. Всушност, уметникот шрзнал од десницата, а завршил на крајната левица. (Парадокс кој често го здодеме денес, и не само во уметноста!) Уметноста не шрзи идеологизирање, без оглед дали се работи за ситализам или фашизам, господа помислите! Нејзината вислина е посложена и подлоба од сите политички потреби на денот, ја и од побратимите на политичарите да бидат „ајостолизирани“.

Може ли да се надрине кризата на идентитетот така што, да земам пример од вмовската десница, ќе ставиме знак за еднаквост помеѓу Тодор Александров и Иван Михајлов? Првиот ризикувал преминувајќи ја цогаината бугарско-српска граница, вториот констативал од безбедна диспанца, седејќи во Софија. Може ли, воопшто, да се зради денес македонскиот идентитет, така што стариите лаги и премолчувања ќе се заменат со нови? Изедначувањето на Александров и Михајлов или на Санџански и Гарванов е не помалку нездраво од изедначувањето на

Има кај нас и угледни луѓе кои тврдаат дека н.н. македонска криза на идентитетот е резултат на повеќевеценскиот идеолошки (!) судир значаен помеѓу левицата и десницата на ВМРО и актуелен и денес како судир помеѓу СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ. Има нешто мамино во оваа навидум изоржана теза

Кузман Јосифовски-Питу и Лазар Колишевски. Тезата дека сите биле (се) исти е само алиби на идеолошките и националните конверсии кај нас. Нишу вечерашните биле исти, нишу се денешните исти! И животој и јазикот познаваат градоци и во добротто и во лошото и нив отпорностничката и комформистичката слајкоречивост не можат да ги исцелат. Пайтем бидејќи речено, еден од малкуите македонски зборови кој не шрзи градоци е иридавката бос. Нема ниту побос ниту најбос, босиот си е бос, и буквално и метафорично.

Придавката ме враќа на извештајот на Меѓународната кризна група. Навистина, малку може да се забележи на анализата на проблемот: „Земно во целина, Рамковниот договор бара македонското мнозинство да го направи она што не е направено во нишу една балканска држава. Тоа треба да се ојкаже од својот печат врз карактерот на државата без да добие каква и да е реципрочна можност да го консолидира својот идентитет на начин кој оружит народи на Балканот го поразбираат како оаден, или да ја унапредува каузата на неговите сонарошници кои живеат во соседните држави како малцинства. Всушност, она што ги разгневи Македонците не беа толку придобивките кои на Албанците им ги донесе Договорот колку заубише за македонскиот идентитет. (...) Вториот проблем, врзан

со претходното е што што Охридскиот договор прелага да ја претвори Македонија во аномалија: „граѓанска држава“ во регион во кој државноста е разбрана и стуркуирана во ексклузивно етнички термини.“ Може да му се забележи дека во историскиот преглед за македонското прашање и предизвиците што историјата ги поставувала пред македонскиот идентитет, од Берлинскиот конгрес (1878) сè до почетокот на грчко - македонските разговори за името (1994), недостига Втората светска војна и трауматичното искуство од бугарско-италијанско-албанската поделба на Македонија со граница кај Грушци. Проблематично е и разбирањето на воениот судир во Македонија како ексклузивно етнички конфликт. Има многу факти кои во најмал рака ја релативизираат таа теза. И тука завршуваат забелешките за анализата.

Но, како што со претходните и колку се тие конзистентни со целиите формулирани во самиот извештај кој, се разбира, прег сè води сметка за интересите на меѓународната заедница на Балканот, а сепак претставува досега најсилен глас на пооррика во борбата за името и идентитетот што ни дошол од Зайа? Ограничувањата на извештајот појекнуваат од фактот дека Грција е членка на НАТО и ЕУ и од фактот дека нашата власт не можеше или не сакаше да ја реши кризата минатата пролет, кога имаше неограничена пооррика од Зайа. Од тие ограничувања произлегува и расчекорот меѓу дијагнозата и терапијата во Извештајот. Има во него преторакти кои шруаат нови аномалии. На пример, македонскиот Република Македонија нема да смее да биде преведувано на англиски, ниту на кој и да е друг јазик во ОН и во други меѓународни организации. Придавката македонски ќе смее да се употребува само кога се работи

за народот или за јазикот! (Во Извештајот нема ништо за именката Македонци, ќе ја има на англиски или не?). Аномалија е и тоа што само од Албанија и Бугарија се бара првата на македонските малцинства да ги усогласат со критериумите на ОБСЕ, а останува нејасно зошто и Србија, покрај Грција, е оставена надвор од контекстот на овој предлог. Аномалија е и тоа само од Македонија да се бара, како член на УНЕСКО, да ги реafirмира своите обврски во заштитата на културното наследство кога има многу докази (Денфорд, Каракасиду) дека токму Грција има извршено насилство врз културното наследство, вклучително грбови, натписи на фрески и икони, погрчување на имиња на населби и сл. Амбицијата со политички средства да се елиминираат сите спорни прашања, вклучително и оние од доменот на науката, ги сведува авторите на Извештајот на адвокатите на грчката претензија да ја монополизира сопственоста врз Филип, Александар и античките Македонци воопшто. А таа претензија претставува фалсификат на историјата. Нема потреба да се оди подалеку од фактот дека денес веќе во Грција не можат да се најдат Демостеновите „Филипки“, само поради тоа што за него античките Македонци биле „варвари“, односно не зборувале грчки.

Без оглед на сè, Извештајот на Меѓународната кризна група не смее да се игнорира. За него треба да се разговара и да се изгради стравегија која ќе ги намали иштите, а ќе ги зголеми придобивките од иницијативата која искажува невообичаена критичност за грешките на меѓународната заедница во приодот кон Македонија и Македонците. А што бара разговор во кој ќе бидат вклучени и претставници на македонските малцинства во соседните земји и претставници на Македонците од дијаспората. Нема никакво оправдување лобирањата и собирањето на грчката и албанската дијаспора, на пример, да бидат легитимни, а македонската дијаспора да биде, поради некакви внатрешни или наворешни интереси, сеедно, исклучена од градењето стравегија за ирашања што ќе ја ојределат ипнатата на Македонија.

(Авиорот е режисер)

Гласовите на идентитетот не доираат само од преку океанот. Пред неколку месеци, „Дневник“ објави писмо од актерот Владо Јовановски во кое тој ја демантира дезинформацијата дека прифатил да игра во филмот „Погрвање на вчерашниот обег“. И не само што. Изјави и дека со тиа дезинформација било навредено неговото човечко и професионално достоинство. Знаем уште еден Владо (Ендровски) кој одби да игра во погрвањето на фрустрациите на луѓе кои, како фамозниот Младеноф, нахално испраќаат честитки до „браќата бугарски Македонци“, без оглед на повторените изјави на Македонците дека не се чувствуват ни малку Бугари. „Достоинството нема цена, идентитетот не се провава,“ порачуваат овајпат актерите чии платии не се доволни ни за режисерски таблички со бугарска шробјока кои се намножија по нашите орумови и ги

заменија „лавчињата“ на моќните „мерцедеси“, „ауди“ и БМВ што ја возат нашата нова номенклатура.

Има кај нас и угледни луѓе кои тврдаат дека н.н. македонска криза на идентитетот е резултат на повеќевеценскиот идеолошки (!) судир значаен помеѓу левицата и десницата на ВМРО и актуелен и денес како судир помеѓу СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ. Има нешто мамино во оваа навидум изоржана теза. Околу што, всушност, спореле левицата и десницата во ВМРО? И зошто се испробувале меѓусебно? За идеолошки или за национални прашања? И што правиме со сиорот и колежот меѓу овите крила на вмовската десница, притоѓеровистичкој и михајловистичкој? Зошто заговорничките на националното помирување бараат рехабилитација за Михајлов и неговата дружина, а не и за Притоѓеров, Шанџанов, Тодоревски, Кирил Прличев? Зошто се „наши“ само оние кои соработувале со тјајните служби на Мусолини и Хитлер, а не и оние кои соработувале со англо-францус-

Utkin 4, 22.1.02, 11